

ปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักของ นักท่องเที่ยวอาเซียนในประเทศไทย¹

The Determinants of Length of Stay of ASEAN Tourists in Thailand

อัครพงศ์ อันทอง²ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์³มิ่งสรรพ ขาวสอาด⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักที่แตกต่างของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่เดินทางมาท่องเที่ยวไทย โดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความอยู่รอด (Survival analysis) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวจากประเทศอาเซียน 8 ประเทศ ที่มีระยะเวลาพำนักในไทยไม่เกิน 30 วัน จำนวน 3,089 ราย ผลลัพธ์ที่ได้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับนโยบายส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มจำนวนวันพักและรายได้จากกลุ่มนักท่องเที่ยวอาเซียนที่แตกต่างกัน และมีประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายในประเทศไทย

ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และมีการศึกษาสูงมีจำนวนวันพักนานกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่นักท่องเที่ยวที่เป็นพนักงานเอกชนและแรงงาน/แรงงานเกษตร เดินทางคนเดียว และเดินทางมาเป็นกลุ่มที่มีจำนวนวันพักน้อยเช่นเดียวกับกลุ่มที่ตั้งใจจะกลับมาเที่ยวไทยในอนาคต สำหรับกลุ่มที่มาเที่ยวไทยครั้งแรกใช้เวลาเที่ยวไทยนานกว่ากลุ่มเที่ยวซ้ำ ส่วน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ “โครงการความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและโอกาสทางการตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มอาเซียนของประเทศไทย” ภายใต้แผนงานนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของไทยเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

² อาจารย์ ประจำคณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³ รองศาสตราจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁴ ประธาน มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ

นักท่องเที่ยวชาวลาวมีจำนวนวันพักต่ำกว่าชาติอื่นๆ ในอาเซียน ขณะที่คนเวียดนามและมาเลเซียมีจำนวนวันพักสูงกว่าชาติอื่นๆ ในอาเซียน สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ชื่นชอบความบันเทิงเพียงอย่างเดียวมีจำนวนวันพำน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ การศึกษานี้เสนอว่า ควรนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบกรู๊ปทัวร์หรือรายการส่งเสริมการขายที่ให้ข้อเสนอพิเศษกับผู้เดินทางเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวอาเซียนตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยนานขึ้น

คำสำคัญ: จำนวนวันพัก Survival analysis อาเซียน ไทย

Abstract

This article aims to determine factors influencing the length of stay of ASEAN tourists traveling to Thailand. The survival analysis was applied to analyze 3,089 interviewed non-business tourists from 8 ASEAN countries with duration of stay not greater than 30 days. The results of the analysis can provide insights on how to increase tourists' length of stay and receipt from ASEAN tourists which will be useful for sustainable tourism development planning in Thailand.

The study found that the tourists aged 60 years or more, and with high educational level stayed longer than others. While the tourists who were private employees and laborer/agricultural workers as well as those who traveled alone or traveled by ground would stay shorter than others. The tourists who intended to come back to Thailand also had fewer nights of stay. Those who came to Thailand for the first-time stay longer than repeated tourists. Considering countries of origin, Lao's tourists spent less time than others while tourists from Vietnam and Malaysia spent more time than others. In addition, tourists who prefer entertainment only, stayed shorter than other tourists. This study suggests that should present the group tour or promotion of a special offer to people who travel in a couple or groups for encourages ASEAN tourist decided to travel in Thailand longer.

Keywords: length of stay, survival analysis, ASEAN, Thailand

จำนวนวันพักเป็นหนึ่งในตัวแปรอุปสงค์การท่องเที่ยวที่สำคัญ (Santos, Ramos and Rey-Maqueiera, 2014) และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายรวมเพิ่มขึ้นระหว่างการท่องเที่ยว (Menezes, Moniz and Vieira, 2008) ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีรายรับเพิ่มขึ้นจากการขยายวันพักของนักท่องเที่ยว (Martínez-García and Raya, 2008; Barros, Butler and Correia, 2010) ทั้งนี้จำนวนวันพักที่ยาวขึ้นของนักท่องเที่ยวยังสะท้อนถึงการได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจระหว่างการท่องเที่ยว (Gokovali, Bahar and Kozak, 2007) และยังเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของอัตราการเข้าพัก (Occupancy rates) และรายรับของผู้ประกอบการ (Alegre and Pou, 2006) โดยเฉพาะในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักแรม ร้านอาหาร บริษัททัวร์ (Tour agency) เป็นต้น

การศึกษาเกี่ยวกับจำนวนวันพักมีความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุผลที่ว่า 1) จำนวนวันพักเป็นเงื่อนไขสำคัญของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการท่องเที่ยวที่มีต่อภาคเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวย่อมส่งผลต่อการใช้จ่ายรวม (Overall spending) ความรู้สึกผูกพัน (Sense of affiliation) และความพึงพอใจ (Satisfaction) ของนักท่องเที่ยว (Davies and Mangan, 1992; Menezes and Moniz, 2011) และ 2) แบบจำลองจำนวนวันพักมีประโยชน์ในการพยากรณ์การใช้แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำมาสู่การวางแผนและการวิเคราะห์กำลังรองรับของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Saarine, 2006; Menezes, Moniz and Vieira, 2008) นอกจากนี้จำนวนวันพักยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ใช้แบ่งกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยว (Market segmentation) เพื่อศึกษาการใช้จ่ายที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว (Mok and Iverson, 2000)

จำนวนวันพักเป็นองค์ประกอบสำคัญ (Key element) ในกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว (Eugenio-Martin, 2003; Martínez-García and Raya, 2008) การศึกษาที่ผ่านมาจึงให้ความสำคัญกับการค้นหาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการวางแผนนโยบายทางการตลาดเพื่อเพิ่มจำนวนวันพัก (Alegre and Pou, 2006) โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนวันพักน้อย การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า Socio-demographic profiles และ Psychographic attributes ของนักท่องเที่ยว รวมทั้งประสบการณ์ (Experiences) ที่ได้รับขณะท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว (Alegre and Pou, 2006; Gokovali, Bahar and Kozak, 2007; Martínez-

Garcia and Raya, 2008; Alegre, Mateo and Pou, 2011; Thrane, 2012) และแหล่งท่องเที่ยว และ/กลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันย่อมมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดจำนวนวันพักที่แตกต่างกัน นอกจากนี้เป็นน่าสังเกตว่า การศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนวันพักน้อยหรืออยู่ในภูมิภาคเดียวกัน และนิยมศึกษาในระดับแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการศึกษาในระดับประเทศ ภายใต้การใช้ตัวแปรข้อมูลในระดับจุลภาค (Micro data) และวิธีเศรษฐมิติจุลภาค (Micro-econometrics) ที่แตกต่างกัน

สำหรับการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวไทยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว รวมทั้งความถี่ในการท่องเที่ยวมากกว่าการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนวันพักและ/ระยะเวลาของการท่องเที่ยวในแต่ละทริป ทั้งนี้จากข้อมูลจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่รายงานโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ. 2556 นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวไทยมีจำนวนวันพักเฉลี่ยประมาณ 10 วัน เพิ่มจากปี พ.ศ. 2552 เพียงร้อยละ 2.31 ต่อปี โดยนักท่องเที่ยวจากอาเซียนเป็นกลุ่มที่มีจำนวนวันพักเฉลี่ยน้อยที่สุดประมาณ 6 วัน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวของตลาดนักท่องเที่ยวอาเซียน พบว่า ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวอาเซียนมาเยือนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2552 ประมาณร้อยละ 16.12 ต่อปี และมีรายรับขยายตัวสูงถึงร้อยละ 27.53 ต่อปี แต่มีจำนวนวันพักขยายตัวเพียงร้อยละ 3.02 ต่อปี เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าการขยายตัวของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน (ขยายตัวร้อยละ 6.60 ต่อปี) จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การขยายตัวของรายรับจากตลาดอาเซียนของไทยเป็นผลมาจากการขยายตัวของจำนวนและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวอาเซียนมากกว่าจำนวนวันพัก อาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งอยู่ในภูมิภาคเดียวกับประเทศไทยมีความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวไทยมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ และมีจำนวนวันหยุดที่สั้นกว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากภูมิภาคยุโรปและอเมริกา

อย่างไรก็ตาม จากวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้ตลาดอเมริกาและยุโรปขยายตัวในอัตราลดลง ขณะที่การเติบโตของเศรษฐกิจอาเซียนทำให้ประชาชนในภูมิภาคอาเซียนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีโอกาสท่องเที่ยวต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในภูมิภาคเดียวกัน นอกจากนี้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันและโอกาสจากการเปิดเสรีในภูมิภาคอาเซียน ตลาดอาเซียนจึงเป็นหนึ่งในตลาดท่องเที่ยวที่ประเทศไทยไม่ควรมองข้าม จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเพิ่มจำนวนวันพักในการท่องเที่ยวไทยของตลาดนักท่องเที่ยวอาเซียนเป็นอีกหนึ่งโอกาสและความท้าทายเชิงนโยบายที่สำคัญของไทย โดยเฉพาะนโยบายทางการตลาดในการ

ขยายหรือเพิ่มจำนวนวันพักระหว่างที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องทราบข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนวันพักเพื่อใช้ประกอบการวางแผนนโยบายดังกล่าว

ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว บทความนี้จึงประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความอยู่รอด (Survival analysis) ในการค้นหาปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เป็นข้อมูลสำคัญที่นำมาใช้แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มจำนวนวันพักและรายรับจากนักท่องเที่ยวอาเซียน และมีประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายในประเทศไทย

2

วิธีการศึกษา

จำนวนวันพัก (Length of stay) หมายถึง จำนวนวันที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว (Destination) นับตั้งแต่วันที่เดินทางเข้ามาจนถึงวันที่เดินทางออกจากแหล่งท่องเที่ยว ขณะที่ระยะเวลาของการท่องเที่ยวในแต่ละทริป (Duration of tourism trip) หมายถึง ระยะเวลาที่นับตั้งแต่วันที่เดินทางออกจากประเทศที่พำนักอาศัยจนถึงวันที่เดินทางกลับเข้าประเทศที่พำนักอาศัย

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า การศึกษาที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาจำนวนวันพัก (Length of stay) และนิยมประยุกต์ทฤษฎีอุปสงค์ และทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคอธิบายปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว (Santos, 2012) โดยใช้วิธีเศรษฐมิติและแบบจำลองที่แตกต่างกันในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับจุลภาค (Micro data) เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยที่สามารถอธิบายถึงการกำหนดจำนวนวันพักหรือระยะเวลาของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว เนื่องจากความเข้าใจและการทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดจำนวนวันพักหรือระยะเวลาของการท่องเที่ยวจะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยวให้นานขึ้น ซึ่งนำมาสู่การเพิ่มขึ้นของรายรับที่แหล่งท่องเที่ยวได้จากการท่องเที่ยวที่ยาวขึ้นของนักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับจำนวนวันพักในระดับจุลภาคมีอยู่จำนวนน้อย เมื่อเทียบกับการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวในประเทศอื่นๆ เช่น อุปสงค์การท่องเที่ยวรวม (Tourism aggregate demand) การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Tourists' expenditure) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourists' satisfaction) เป็นต้น โดยมีทั้งการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive) การวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรเดียว (Univariate analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยหลายตัวแปร (Multivariate analysis) เพื่อค้นหาปัจจัยที่อธิบายหรือกำหนดจำนวนวันพักของ

นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนบุคคล (Individuals characteristics) ของนักท่องเที่ยว คุณลักษณะของการเดินทาง (Travel characteristics) ราคาของการท่องเที่ยว (Tourism price) และการใช้จ่าย (Expenditure) เพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Santos, Ramos and Rey-Maqueira, 2014)

สำหรับวิธีเศรษฐมิติที่ประยุกต์ใช้ศึกษาแบบจำลองจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว (Tourists' length of stay) ถูกจำกัดด้วยคุณลักษณะเฉพาะที่สำคัญของตัวแปรจำนวนวันพัก (Length of stay) ที่เป็นตัวแปรตาม ซึ่งมีค่าเป็นบวก (Positive variable) และเป็นข้อมูลไม่ต่อเนื่อง (Discrete data) ในลักษณะต่างๆ เช่น Binary, Ordered, Count, Duration เป็นต้น ดังนั้นการประยุกต์ใช้วิธีเศรษฐมิติเพื่อวิเคราะห์แบบจำลองดังกล่าวจึงต้องให้ความสำคัญกับข้อสมมติและคุณลักษณะข้อมูลของตัวแปรตาม เช่น หากตัวแปรตามเป็นข้อมูล Binary ควรใช้ Binary Logit หรือ Probit ในการวิเคราะห์ (Alegre and Pou, 2006) ถ้าข้อมูลเป็นตัวแปรทางเลือกที่ไม่มีการเรียงลำดับหรือมีมาตรวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) ควรใช้ Multinomial logit (Nicolau and Mas, 2009) แต่ถ้ามีมาตรวัดแบบเรียงลำดับ (Ordinal scale) หรือให้เรียงลำดับควรใช้ Ordinal logit (Ferrer-Rosell, Martinez-Garcia and Coenders, 2014) แต่ถ้าข้อมูลเป็นจำนวนนับควรใช้ Count data model (Alegre and Pou, 2007) ส่วนการวิเคราะห์ในกรณีที่ข้อมูลเป็น Duration ควรใช้ Survival model หรือ Duration model ในการวิเคราะห์จึงจะเหมาะสมมากกว่าวิธีอื่นๆ เช่น Regression model, Tobit model เป็นต้น (Gokovali, Bahar and Kozak, 2007; Santos, Ramos and Rey-Maqueira, 2014)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า การศึกษาในลักษณะการวิเคราะห์กรณีหลายตัวแปร (Multivariate analysis) ก่อนปี พ.ศ. 2538 นิยมใช้แบบจำลองถดถอย (Regression models) และประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธี Multiple Stage Least Squares (MSLS) และ/ Ordinary Least Squares (OLS) ภายได้แบบจำลองที่มีรูปแบบฟังก์ชัน (Function form) แตกต่างกันอย่างไ้ก็ตาม ในกรณีของแบบจำลองจำนวนวันพัก ซึ่งตัวแปรตามเป็นจำนวนวันพักที่ไม่มีค่าเป็นลบ (Nonnegative value) การประยุกต์ใช้วิธี MSLS และ OLS ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองจำนวนวันพักที่เป็นสมการถดถอยเชิงเส้น (Linear regression equation) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้เกิดความเอนเอียง (Bias) (Greene, 2003) ต่อมาจึงมีการประยุกต์ใช้วิธีเศรษฐมิติที่หลากหลายศึกษาแบบจำลองดังกล่าว เช่น Fleischer and Pizam (2002) ประยุกต์ใช้ Tobit model ศึกษาจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวสูงอายุในประเทศอิสราเอล ขณะที่ Alegre and Pou (2007) ประยุกต์ใช้แบบจำลอง Multinomial logit ศึกษาจำนวนวันพักของ

นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษและเยอรมันที่เดินทางท่องเที่ยวเกาะ Balearic ประเทศสเปน โดยแบ่งระยะเวลาของการพักผ่อนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ สั้น (ไม่เกิน 1 สัปดาห์) ปานกลาง (มากกว่า 1 สัปดาห์แต่ไม่เกิน 2 สัปดาห์) และยาว (มากกว่า 2 สัปดาห์) นอกจากนี้ Gokovali, Bahar and Kozak (2007) Martinez-Garcia and Raya (2008) และ Menezes and Moniz (2011) ประยุกต์ใช้ Survival model ศึกษาจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศ ตุรกี สเปน และโปรตุเกส ตามลำดับ

ผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า รายได้ของนักท่องเที่ยวและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการกำหนดจำนวนวันพักในทิศทางเดียวกัน (ผลทางบวก) ขณะที่นักเรียนและผู้เกษียณอายุจะมีจำนวนวันพักยาวกว่ากลุ่มอื่นๆ แต่การใช้บริการบริษัทนำเที่ยวและขนาดของกลุ่มการเดินทางจะทำให้จำนวนวันพักลดลง สำหรับสถานที่พักแรมอาจมีผลต่อการกำหนดจำนวนวันพัก เช่น การศึกษาของ Alegre and Pou (2007) พบว่า ผู้ที่เลือกพักในอพาร์ทเมนต์มีแนวโน้มที่จะมีวันพักมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ขณะที่ Gokovali, Bahar and Kozak (2007) พบว่า ผู้ที่พักบนเรือยอร์ช (Yacht) จะมีจำนวนวันพักมากกว่ากลุ่มอื่นๆ งานวิจัยทั้งสองชิ้นยังพบว่า นักท่องเที่ยวชาวเยอรมันจะมีจำนวนวันพักมากกว่าชาวอังกฤษ สำหรับอายุและสถานภาพการสมรสของนักท่องเที่ยวไม่มีผลในการกำหนดจำนวนวันพัก หากผู้วิจัยมีการควบคุมตัวแปรอื่นๆ เช่น อาชีพ หรือรายได้ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Martinez-Garcia and Raya (2008) ที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษมีจำนวนวันพักยาวนานกว่ากลุ่มอื่นๆ ขณะที่อายุของนักท่องเที่ยวมีผลต่อการกำหนดจำนวนวันพัก โดยนักท่องเที่ยวที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนวันพักมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนผู้ที่มีการทำงานแต่มีระดับงานต่ำถึงปานกลาง รวมทั้งผู้ที่ทำงานอิสระมีแนวโน้มจะมีจำนวนวันพักน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับผู้ที่มีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมจะมีจำนวนวันพักมากกว่ากลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้ ความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวก็มีส่วนทำให้จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน

ตาราง 1 ผลงานการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนพักและระยะเวลาของการท่องเที่ยวที่สำคัญ

ผู้แต่ง	ตัวแปรตาม	วิธีการ	รูปแบบของ แบบจำลอง	แหล่งท่องเที่ยว
Mak, Moncur, & Yonamine (1977)	length of stay	MSLS	linear	Hawaii, USA
Mak & Nishimura (1979)	length of stay	OLS	double log	Hawaii, USA
Walsh & Davitt (1983)	length of stay	OLS	linear, Quadratic, log-linear, double log	Aspen, USA
Silberman (1985)	length of stay	MSLS	linear, quadratic, log-linear, double log	Virginia Beach, USA
Uysal, McDonald, & O'Leary (1988)	length of stay	OLS, MSLS	linear-log	USA
Paul & Rimmawi (1992)	length of stay	OLS	linear	Asir National Park, Saudi Arabia
Blaine, Mohammad, & Var (1993)	length of stay	OLS	double log	Fredericksburg, USA
Fleischer & Pizam (2002)	duration of trip	Probit model, Tobit model	linear	Israel
Alegre & Pou (2006)	length of stay	Logit model	linear	Balearic Islands, Spain
Hellström (2006)	length of stay	Count model	bivariate Poisson lognormal	Stockholm, Gothenburg and Malmö, Sweden
Gokovali, Bahar, & Kozak (2007)	length of stay	Survival model	Cox, exponential, Weibull, Gompertz	Bodrum, Turkey
Barros, Correia, & Crouch (2008)	length of stay	Survival model	Cox, Weibull, logistics	Latin America
Barros, Butler, & Correia (2010)	length of stay	Survival model	Cox, Weibull	Algarve, Portugal

ตาราง 1 (ต่อ)

ผู้แต่ง	ตัวแปรตาม	วิธีการ	รูปแบบของแบบจำลอง	แหล่งท่องเที่ยว
Barros & Machado (2010)	length of stay	Survival model	Weibull	Madeira, Portugal
Alegre, Mateo, & Pou (2011)	length of stay	Count model	truncated Poisson	Balearic Islands, Spain
Thrane (2012)	duration of trip	OLS, Survival model	log-linear (OLS), Weibull, lognormal, log-logistic (Sur.)	Scandinavia
Ferrer-Rosell, Martinez-Garcia, & Coenders (2014)	length of stay	Ordered logit	linear	Spain
Santos, Ramos, & Rey-Maqueira (2014)	length of stay	Duration model	lognormal-gamma	Brazil

ที่มา: ปรับปรุงเพิ่มเติมจาก Santos (2012)

สำหรับในประเทศไทยการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพียงการนำเสนอจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว มีงานศึกษาของอาร์ม นาครทรพ และสุรัชย์ จันทรจิรส (2556) ที่ประยุกต์ใช้ Individual Travel Cost Method (ITCM) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนคืนค้างแรมในเชียงคาน โดยใช้การวิธีถดถอยแบบพัซซอง (Poisson Regression) ประเมินค่าสัมประสิทธิ์ พบว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลอย่างเช่น อายุ อาชีพ สถานภาพ เป็นต้น ระยะทาง จำนวนครั้งในการมาเยือน ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่พักแรม การจองที่พัก และการพักค้างแรมที่อื่นก่อนมาเชียงคาน มีผลต่อจำนวนคืนค้างแรมที่เชียงคาน อย่างไรก็ตาม ในงานศึกษาดังกล่าวมีข้อสังเกตที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1) แนวคิด ITCM ที่ประยุกต์ใช้ในการศึกษาดังกล่าว อยู่บนพื้นฐานทฤษฎีอุปสงค์ ที่เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวเกี่ยวกับต้นทุนการเดินทาง Freeman, 2003) โดยบุคคลที่อยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยวมากกว่าย่อมมีต้นทุนที่ต่ำกว่าและจะเดินทางมาท่องเที่ยวในจำนวนครั้งที่มากกว่า (นับในรอบปี) แต่แบบจำลองในการศึกษาดังกล่าวเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคืนที่พำนักรับค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวต่อครั้ง ซึ่งคำนวณจาก (จำนวนวันที่ท่องเที่ยว*ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวัน) + ค่าเดินทาง ซึ่งอาจเผชิญกับปัญหา Endogeneity นอกจากนี้แบบจำลองที่เสนอในการศึกษาดังกล่าวขาดตัวแปรสำคัญที่ควรมีอยู่ใน

แบบจำลอง ITCM ทั่วไปอย่างเช่น ค่าเสียโอกาสของเวลาที่ใช้ในการมาท่องเที่ยว ต้นทุนของแหล่งท่องเที่ยวทดแทน เป็นต้น ส่วนผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ที่พบว่า จำนวนคืนที่พำนักรับค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ ITCM ที่ว่า จำนวนครั้งในการท่องเที่ยวต่อปีสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับค่าใช้จ่ายต่อครั้ง ดังนั้นแบบจำลองที่เสนอในการศึกษาดังกล่าวจึงไม่ใช่แบบจำลองอุปสงค์การท่องเที่ยวตามแนวคิดทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานขอบแนวคิด ITCM

2) การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุของกับข้อมูลที่เก็บ ณ แหล่งท่องเที่ยวทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้มีค่าต่ำเกินไป (Haab and McConnell, 2002) หรือแบบจำลองในงานศึกษาดังกล่าวเผชิญกับปัญหา “Endogenous Stratification” (Martínez-Espíñeira and Amoako-Tuffour, 2008; กำธร ธรรมพิทักษ์ และอักรพงศ์ อันทอง, 2554) นอกจากนี้งานศึกษาดังกล่าวยังไม่ทดสอบเงื่อนไขสำคัญของวิธีถดถอยแบบพหุของที่ว่า ค่าเฉลี่ยและค่าความแปรปรวนต้องมีค่าเท่ากัน (Greene, 2003)

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3

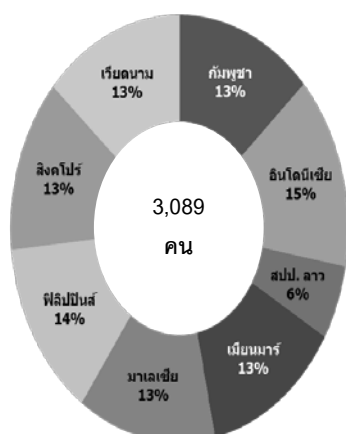
ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศอาเซียน หมายถึง บุคคลที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในประเทศอาเซียน 8 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา อินโดนีเซีย สปป. ลาว มาเลเซีย สหภาพเมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเวียดนาม (ไม่นับรวมบรูไน เนื่องจากเป็นตลาดที่มีขนาดเล็กมาก โดยในปี พ.ศ. 2556 ชาวบรูไนเดินทางมาท่องเที่ยวไทยประมาณ 16,000 คน คิดเป็นส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 0.06 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดของไทย) และเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งต้องค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกินระยะเวลา 1 ปี โดยเดินทางมาเพื่อพักผ่อน ทำธุรกิจ และวัตถุประสงค์อื่นๆ ที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพหารายได้ หรือรับค่าตอบแทนใดๆ จากการมาประเทศไทย (ปรับปรุงจากนิยามนักท่องเที่ยวของ EUROSTAT, OECD, WTO and UN Division, 2001)

สำหรับสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ ด้านตรวจคนเข้าเมือง 7 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่กำลังเดินทางออกจากประเทศไทย (Exit survey) และกำหนดสัดส่วนของชุดตัวอย่างตามข้อมูลการตรวจคนเข้าเมืองของด่านต่างๆ ในปี พ.ศ. 2556 กรณีที่มีการเดินทางทางบกเป็นจำนวนมากจะเก็บข้อมูลจากด่านตรวจคนเข้าเมืองทั้งทางบกและทางอากาศ ส่วนกรณีที่มี

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางทางอากาศจะเก็บข้อมูลจากสนามบินเพียงอย่างเดียว ภายใต้ข้อมูลและเงื่อนไขดังกล่าว พบว่า สปป. ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ซึ่งมีพรมแดนติดกับประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้าออกประเทศไทยทางบก ดังนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลของทั้ง 3 ประเทศ ณ จุดผ่านแดนทางบก คือ ด่านหนองคาย จังหวัดหนองคาย (สำหรับ สปป. ลาว) จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก (ด่านอรัญประเทศ) จังหวัดสระแก้ว (สำหรับกัมพูชา) และนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ณ ด่านนอก (สะเตา) จังหวัดสงขลา อย่างไรก็ตาม หากพบนักท่องเที่ยวอาเซียนชาติอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมา ก็จะเก็บตัวอย่างเพิ่มเติม สำหรับประเทศอื่นๆ ที่เหลือเก็บข้อมูล ณ สนามบินที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมากที่สุด ได้แก่ สนามบินสุวรรณภูมิ สนามบินดอนเมือง สนามบินภูเก็ต และสนามบินเชียงใหม่

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ชุดตัวอย่างเพียงพอสำหรับวิเคราะห์ในระดับรายประเทศอาเซียน จึงกำหนดขนาดของชุดตัวอย่าง 400 ตัวอย่างต่อประเทศ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากนักท่องเที่ยวจาก สปป. ลาว ที่เดินทางมาประเทศไทยทางบก ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางมาเข้ากลับเย็น หรือเป็นลักษณะของนักท่องเที่ยว (ไม่มีการพักค้างแรมในประเทศไทย) ดังนั้นในการศึกษาจึงปรับลดสัดส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวจาก สปป. ลาว โดยสัดส่วนของชุดตัวอย่างที่ใช้ศึกษาแสดงในภาพที่ 1 ซึ่งมีชุดตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 3,089 ตัวอย่าง กระจายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นนักท่องเที่ยวจาก สปป. ลาว ที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 6 ของจำนวนชุดตัวอย่างทั้งหมด

ประเทศ	จำนวน (คน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
กัมพูชา	408	13.21
อินโดนีเซีย	452	14.63
สปป. ลาว	173	5.60
สหภาพเมียนมาร์	407	13.18
มาเลเซีย	408	13.21
ฟิลิปปินส์	419	13.56
สิงคโปร์	407	13.18
เวียดนาม	415	13.43
รวม	3,089	100.00

ภาพที่ 1 สัดส่วนชุดตัวอย่างของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน

แบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์ถูกแปลออกเป็น 7 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า ภาษาลาว ภาษามาลายู ภาษาเขมร ภาษาจีน และภาษาเวียดนาม เนื่องจากการทดสอบแบบสอบถามในเบื้องต้น พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวบางประเทศไม่สะดวกที่จะตอบแบบสอบถามเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแปลแบบสอบถามเป็นภาษาท้องถิ่นของประเทศนั้นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกได้ว่าต้องการแบบสอบถามภาษาใด โดยการแปลแบบสอบถามใช้วิธีการ Double translation ในการตรวจสอบความถูกต้องของการแปล

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ พิจารณาจากจำนวนวันทั้งหมดที่พำนักรในประเทศไทย นับตั้งแต่วันที่เดินทางมาถึงประเทศไทย (Tourists' arrival to Thailand) จนถึงวันที่เดินทางออกจากประเทศไทย (Tourists' departure from Thailand) สำหรับปัจจัยที่นำมาใช้วิเคราะห์เพื่ออธิบายความแตกต่างของจำนวนวันพัก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา กลุ่มอาชีพ และสัญชาติ และ 2) ปัจจัยที่เป็นลักษณะการเดินทาง ได้แก่ วัตถุประสงค์การเดินทาง การเดินทางลำพังหรือการเดินทางเป็นกลุ่ม การเดินทางมายังประเทศไทยทางอากาศหรือทางบก การใช้บริการบริษัทนำเที่ยว การเดินทางมายังประเทศไทยครั้งแรก และความตั้งใจที่จะกลับมาเที่ยวประเทศไทยในอนาคต

การพัฒนาแบบจำลองจำนวนวันพักประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความอยู่รอด (Survival analysis) ที่เป็นแบบจำลองเกี่ยวกับระยะเวลา (Duration model) แทนการวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงเส้น (Linear regression) เนื่องจากคุณสมบัติของตัวแปรจำนวนวันพักไม่มีค่าเป็นลบ (Nonnegative variable) จึงทำให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงเส้น (Linear regression) อาจเกิดความเอนเอียงได้ (Greene, 2003)

การวิเคราะห์ความอยู่รอดถูกประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพื่อค้นหาปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นการสอบถามนักท่องเที่ยวที่กำลังเดินทางกลับ ดังนั้นชุดตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์จึงสิ้นสุดการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ทำให้ทราบจำนวนวันพักที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวทุกราย แบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะดังกล่าว ถูกเรียกอีกอย่างว่า แบบจำลองช่วงเวลา (Duration model) ที่สามารถวัดได้จากระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว (วันพัก) หรือความ

น่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับ ภายใต้เงื่อนไขว่านักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวระยะหนึ่งแล้ว

แบบจำลองช่วงเวลามีลักษณะแตกต่างตามฟังก์ชันความอยู่รอด (Survival function) และความน่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับ หลังจากใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว มีทั้งแบบจำลองแบบ Parametric และ Semi-parametric (Cox PH) โดยแบบจำลองแบบ Parametric แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ 1) Accelerated Failure-Time (AFT) และ 2) Proportional Hazard (PH)

การเลือกใช้แบบจำลองมีความสำคัญในการวิเคราะห์ เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากแต่ละแบบจำลองแตกต่างกัน การตัดสินใจเลือกแบบจำลองจะพิจารณาจากวิธีสถิติต่างๆ โดยเริ่มจากการใช้ Scheoenfeld test ทดสอบสมมติฐานหลักที่ว่า แบบจำลองแบบ Semi-parametric (Cox PH) มีความเหมาะสมกับข้อมูลหรือไม่ หากไม่เหมาะสมจะพิจารณาใช้แบบจำลอง Parametric ต่อไป โดยทดสอบค่าพารามิเตอร์ด้วย Misspecification test และเลือกการแจกแจง (Distribution) ที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากค่า Log-likelihood ค่า Akaike Information Criterion (AIC) และค่า Bayesian Information Criterion (BIC)

4

ผลการศึกษา

ชุดตัวอย่างที่ใช้ศึกษามีระยะวันพักในประเทศไทยไม่เกิน 30 วัน เมื่อพิจารณาข้อมูลการแจกแจงจำนวนวันพักในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่แสดงในตารางที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวอาเซียนที่เดินทางมาท่องเที่ยวไทย มีจำนวนวันพัก 3 วัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.51 ของชุดตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาคือนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนวันพัก 4 วัน คิดเป็นร้อยละ 21.82 ของชุดตัวอย่างทั้งหมด

ตาราง 2 การแจกแจงจำนวนวันพักในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่เป็นชุดตัวอย่าง

จำนวนวันพัก (วัน)	จำนวน (ราย)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	192	6.22
2	508	16.45
3	1,066	34.51
4	674	21.82
5	370	11.98
6	107	3.46
7	80	2.59
7 วันขึ้นไป	92	2.95
รวม	3,089	100.00

ที่มา: จากการสำรวจปี พ.ศ. 2557

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจสังคม และความชอบของนักท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยแล้วนักท่องเที่ยวอาเซียนมีจำนวนวันพักเฉลี่ยประมาณ 3.66 วัน (หรือประมาณ 4 วัน) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F (F-statistic) พบว่าความแตกต่างในเรื่องเพศ สถานภาพสมรส ลักษณะการเดินทาง และการร่วมเดินทางกับครอบครัว ไม่ได้ทำให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนวันพักเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

เมื่อพิจารณาเฉพาะจำนวนวันพักเฉลี่ยตามลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า นักท่องเที่ยวอาเซียนที่มีอายุมากมีจำนวนวันพักมากขึ้น เช่นเดียวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นก็จะมีจำนวนวันพักสูงเช่นเดียวกัน โดยนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นกลุ่มที่มีวันพักสูงสุดถึง 4.67 วัน ขณะที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อทัศนศึกษาและอบรมใช้เวลาพำนักในประเทศไทยนานถึง 6.00 วัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามลักษณะการเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทางอากาศมีจำนวนวันพักมากกว่าที่เดินทางมาทางบก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยสายการบินต้นทุนต่ำ ขณะที่นักท่องเที่ยวกลุ่มเที่ยวซ้ำ (Revisit) มีจำนวนวันพักสูงกว่ากลุ่มมาครั้งแรก (First time) และนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้วางแผนว่าจะกลับมาเที่ยวประเทศไทยอีกในอนาคตจะพำนักในประเทศไทยนานเช่นเดียวกับกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

เมื่อพิจารณากลุ่มนักท่องเที่ยวตามประเทศต้นทาง (Country of origin) และตามความชอบในการท่องเที่ยว (Tourism preference) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเวียดนาม เป็นกลุ่มที่มีจำนวนวันพักมากกว่านักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นๆ โดยมีวัน

พักเฉลี่ย 4 วันขึ้นไป และนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ชื่นชอบวัฒนธรรมและความบันเทิงเป็นกลุ่มที่มีจำนวนวันพักเฉลี่ยมากที่สุดประมาณ 4 วัน

ตาราง 3 จำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ สังคม และ ความชอบของนักท่องเที่ยว

จำนวนวันพักเฉลี่ย = 3.66 วัน (ชุดตัวอย่าง 3,089 ตัวอย่าง)

กลุ่ม		จำนวน ตัวอย่าง	สัดส่วน (ร้อยละ)	วันพัก เฉลี่ย (วัน)	F-statistic (p-value)
อายุ	- ไม่เกิน 25 ปี	538	17.67	3.54	2.58 ^(0.035) (df=4, 3039)
	- 26 ถึง 35 ปี	1,423	46.75	3.65	
	- 36 ถึง 45 ปี	708	23.26	3.68	
	- 46 ถึง 60 ปี	339	11.14	3.86	
	- มากกว่า 60 ปี	36	1.18	4.67	
เพศ	- ชาย	1,445	46.79	3.63	0.55 (0.457)
	- หญิง	1,646	53.21	3.69	(df=1, 3086)
สถานภาพ	- โสด/ หม้าย/หย่าร้าง	1,521	49.24	3.65	0.08 (0.772)
สมรส	- สมรส	1,568	50.76	3.68	(df=1, 3087)
ระดับ การศึกษา	- ต่ำกว่าปริญญาตรี	471	15.35	3.13	24.90 (0.000) (df=2, 3065)
	- ปริญญาตรี	2,019	65.81	3.66	
	- สูงกว่าปริญญาตรี	578	18.84	4.15	
อาชีพ	- ผู้เชี่ยวชาญ	655	21.36	4.08	7.20 (0.000) (df=7, 3058)
	- ผู้จัดการหรือผู้บริหาร	593	19.34	3.77	
	- พนักงานบริษัทเอกชน	923	30.10	3.38	
	- ผู้ใช้แรงงาน/แรงงานเกษตร	108	3.52	2.90	
	- บุคลากรของรัฐและทหาร	197	6.43	3.71	
	- แม่บ้าน/พ่อบ้าน/ผู้เกษียณอายุ/ไม่มีงานทำ	205	6.69	3.71	
	- นักเรียน นักศึกษา	272	8.87	3.52	
	- เจ้าของกิจการ/ รับจ้างอิสระ	113	3.69	3.73	
วัตถุประสงค์ การเดินทาง	- พักผ่อนหย่อนใจ	2,493	80.73	3.53	20.35 (0.000) (df=5, 3082)
	- ดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์	89	2.88	4.26	
	- เยี่ยมญาติ	253	8.19	3.83	
	- ทัศนศึกษา อบรม	60	1.94	6.00	
	- สุขภาพ	144	4.66	4.57	
	- อื่นๆ	49	1.59	3.22	
ลักษณะการ เดินทาง	- เดินทางเป็นกลุ่ม	2,595	84.01	3.66	0.05 (0.818)
	- เดินทางลำพัง	494	15.99	3.69	(df=1, 3087)
ร่วมเดินทางกับ ครอบครัว	- ไม่ใช่	2,217	71.77	3.62	0.98 (0.322)
	- ใช่	872	28.33	3.73	(df=1, 3087)
วิธีการเดินทาง	- ทางอากาศ	2,620	84.82	3.90	193.55 (0.000)
	- ทางบก	469	15.18	2.32	(df=1, 3087)

ตาราง 3 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน ตัวอย่าง	สัดส่วน (ร้อยละ)	วันพัก เฉลี่ย (วัน)	F-statistic (p-value)
ประเภท - สายการบินปกติ	2,135	69.12	3.78	51.88 (0.000)
สายการบิน - สายการบินต้นทุนต่ำ	954	30.88	4.11	(df=1, 3087)
ลักษณะ - เดินทางมายังประเทศไทยเป็นครั้งแรก	2,437	78.94	3.58	14.15 (0.000)
นักท่องเที่ยว - เคยเดินทางมายังประเทศไทย	650	21.06	3.97	(df=1, 3085)
ความตั้งใจจะ - ไม่ได้วางแผนจะกลับมา	1,082	35.03	3.88	14.58 (0.000)
เดินทางกลับ - ตั้งใจจะกลับมา	2,007	64.97	3.55	(df=1, 3087)
การจัดการ - จัดการเอง	2,918	94.46	3.68	4.01 (0.045)
การท่องเที่ยว - ใช้บริการบริษัทนำเที่ยว	171	5.54	3.32	(df=1, 3087)
ประเทศที่ - กัมพูชา	408	13.21	2.76	
พำนั - อินโดนีเซีย	452	14.63	3.84	
- ลาว	173	5.60	2.84	
- พม่า	407	13.18	3.71	21.49 (0.000)
- มาเลเซีย	408	13.21	3.30	(df=7, 3081)
- ฟิลิปปินส์	419	13.56	4.00	
- สิงคโปร์	407	13.18	4.24	
- เวียดนาม	415	13.43	4.13	
ความชอบ - คนรักธรรมชาติ (Nature fans)	231	7.51	3.16	
นักท่องเที่ยว - คนชอบของเก่า (Golden oldies)	144	4.68	3.49	
- คนรักความสนุกสนาน (Fun lovers)	568	18.46	3.38	
- ผู้รักธรรมชาติและบันเทิง (N-tertainers)	778	25.28	3.70	5.32 (0.000)
- นักวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Greeners)	163	5.30	3.92	(df=7, 3069)
- นักสันทนาการวัฒนธรรม (Tradition entertainers)	319	10.37	4.03	
- คนชอบความคุ้มค่า (value lovers)	503	16.35	3.95	
- คนกลุ่มอื่นๆ (others)	371	12.06	3.61	

ที่มา: จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2557

ตารางที่ 4 แสดงค่าสถิติการตัดสินใจที่ใช้พิจารณาเลือกแบบจำลองที่สอดคล้องกับข้อมูล เพื่อนำมาใช้อธิบายและค้นหาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวอาเซียน ภายใต้การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Survival ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็น Semi-parametric และ Parametric ในรูปแบบการแจกแจงที่แตกต่างกัน โดยเริ่มจากการทดสอบข้อสมมติที่สำคัญของแบบจำลอง Cox's semi-parametric ที่เกี่ยวกับ Proportional hazard (PH) ที่กำหนดให้ Baseline hazard คงที่ หรือเป็นการทดสอบสมมติฐานของ Cox's PH specification ว่า

Hazard ratio เป็น Proportional over time หรือไม่ ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าแบบจำลอง สอดคล้อง (Fit) กับข้อมูลหรือไม่ โดยทั่วไปพิจารณาจากค่า Scaled Schoenfeld residuals (Hosmer and Lemeshow, 1999) หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า “Schoenfeld test”

ผลการทดสอบข้อสมมติ Cox’s PH ที่แสดงในแถวบนที่หนึ่ง พบว่า ค่าสถิติ Chi-square (χ^2) มีค่าสูงกว่าค่าวิกฤต ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (p-value < 0.05) แสดงว่า มีการละเมิดข้อสมมติดังกล่าว หรือ Baseline hazard ไม่คงที่ หมายความว่า แบบจำลอง Cox’s semi-parametric ไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ใช้ศึกษา ดังนั้นแบบจำลอง Parametric จึงมีความเหมาะสมมากกว่าที่จะนำมาใช้ประยุกต์ในการศึกษาครั้งนี้

สำหรับการตรวจสอบเพื่อค้นหาแบบจำลอง Parametric survival ที่สอดคล้องกับ ข้อมูลที่ดีที่สุด พิจารณาจากค่าสถิติ Log-likelihood, Akaike’s Information Criterion (AIC) และ Bayesian Information Criterion (BIC) โดยเลือกแบบจำลองที่มีค่าสถิติทั้ง 3 ต่ำสุด จากการพิจารณาข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่า แบบจำลอง Log-logistic parametric เป็นแบบจำลองที่มีค่าสถิติทั้ง 3 ต่ำที่สุด ดังนั้นจึงเลือกแบบจำลองดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์และศึกษาเพื่อค้นหา ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดจำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ตาราง 4 ค่าสถิติเพื่อการตัดสินใจเลือกแบบจำลอง

แบบจำลอง	ค่าสถิติเพื่อการตัดสินใจ
Cox’s semi-parametric method	$\chi^2 = 256.18$, df = 42, p-value = 0.000
Exponential parametric method	Log-likelihood = -3,275.46, AIC = 6,636.93, BIC = 6,898.03
Weibull parametric method	Log-likelihood = -2,183.80, AIC = 4,455.60, BIC = 4,719.70
Gompertz parametric method	Log-likelihood = -3,034.29, AIC = 6,156.57, BIC = 6,420.67
Log-normal parametric method	Log-likelihood = -1,614.79, AIC = 3,317.59, BIC = 3,581.69
Log-logistic parametric method	Log-likelihood = -1,481.05, AIC = 3,050.09, BIC = 3,314.20
Gamma parametric method	Log-likelihood = -1,549.60, AIC = 3,189.20, BIC = 3,459.31

หมายเหตุ: AIC = Akaike’s Information Criterion, BIC = Bayesian Information Criterion

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองจำนวนวันพักแบบ Log-logistic regression ที่แสดงในตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยในแบบจำลอง Unrestricted บางตัวไม่มีอิทธิพล

การกำหนดจำนวนวันพักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (พิจารณาจากค่า t-statistic) เช่น เพศ สถานภาพการสมรส กลุ่มอายุในช่วงต่ำกว่า 60 ปี เป็นต้น ดังนั้นจึงตัด (Drop) กลุ่มตัวแปรดังกล่าวออกจากแบบจำลอง และประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองใหม่ โดยแสดงผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ใหม่ในคอลัมน์ Restricted model

จากผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลอง Restricted พบว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนวันพักที่ยาวนานกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Martinez-Garcia and Raya (2008) ขณะที่นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาสูงมีจำนวนวันพักมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ส่วนนักท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มอาชีพพนักงานเอกชนและแรงงาน/แรงงานเกษตรเป็นกลุ่มที่มีจำนวนวันพักน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาตัวแปรวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กำหนดจำนวนวันพัก เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มที่เดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจมีจำนวนวันพักมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ยกเว้น กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์อื่นๆ ซึ่งจะมีจำนวนวันพักน้อยที่สุด

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านลักษณะการเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยลำพัง และเดินทางมาประเทศไทยทางบก เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนวันพักน้อย เช่นเดียวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่วางแผนจะกลับมาท่องเที่ยวประเทศไทยอีกในอนาคตก็มีจำนวนวันพักน้อยเช่นเดียวกัน เพราะ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้สามารถจัดสรรกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้ในการเดินทางครั้งต่อไป จึงใช้วันพักในการท่องเที่ยวครั้งนี้น้อยกว่านักท่องเที่ยวที่ไม่ได้วางแผนจะกลับมาท่องเที่ยวประเทศไทยอีกในอนาคต ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทยครั้งแรก จะใช้เวลาท่องเที่ยวในประเทศไทยยาวนานกว่าผู้ที่เคยเดินทางมาแล้ว

สำหรับประเทศที่พำนักของนักท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวลาวมีวันพักต่ำกว่านักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ขณะที่นักท่องเที่ยวเวียดนาม และมาเลเซียเป็นกลุ่มที่มีจำนวนวันพักสูงกว่านักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นๆ สำหรับความแตกต่างของความชอบของนักท่องเที่ยว แม้ว่าจะไม่มีอิทธิพลกับจำนวนวันพักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทรักความสนุกสนาน (Fun lovers) ที่ชื่นชอบความบันเทิงเพียงอย่างเดียวเป็นกลุ่มที่มีจำนวนวันพักแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ โดยมีจำนวนวันพักน้อยกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 ผลการประมาณสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองจำนวนวันพักแบบ Log-logistic regression

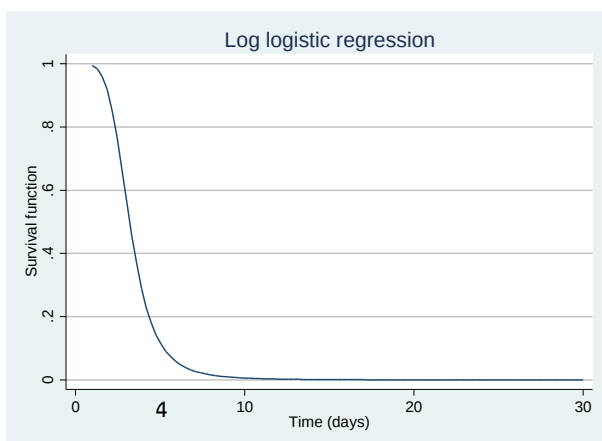
ตัวแปร		Unrestricted model		Restricted model	
		Coefficients	p-value	Coefficients	p-value
อายุ	- ไม่เกิน 25 ปี (ฐาน)				
	- 26 ถึง 35 ปี	0.043	0.086	-	-
	- 36 ถึง 45 ปี	0.047	0.111	-	-
	- 46 ถึง 60 ปี	0.023	0.506	-	-
	- 60 ปี	0.276	0.000	0.200	0.005
เพศหญิง		-0.012	0.413	-	-
สมรส		-0.011	0.555	-	-
ระดับการศึกษา	- ต่ำกว่าปริญญาตรี (ฐาน)			-	-
	- ปริญญาตรี	0.053	0.036	0.076	0.001
	- สูงกว่าปริญญาตรี	0.072	0.015	0.099	0.000
อาชีพ	- ผู้เชี่ยวชาญ (ฐาน)				
	- ผู้จัดการหรือผู้บริหาร	-0.017	0.433	-	-
	- พนักงานบริษัทเอกชน	-0.076	0.000	-0.045	0.004
	- ผู้ใช้แรงงาน/แรงงานเกษตร	-0.144	0.002	-0.215	0.000
	- บุคลากรของรัฐและทหาร	-0.016	0.605	-	-
	- แม่บ้าน/ พ่อบ้าน/ ผู้เกษียณอายุ/ ไม่มีงานทำ	-0.085	0.012	-	-
	- นักเรียน นักศึกษา	-0.039	0.251	-	-
	- เจ้าของกิจการ/ รับจ้างอิสระ	-0.119	0.003	-	-
วัตถุประสงค์การเดินทาง	- พักผ่อนหย่อนใจ (ฐาน)				
	- ตีมน้ำผึ้งพระจันทร์	0.191	0.000	0.177	0.000
	- เยี่ยมญาติ	0.068	0.012	0.050	0.064
	- ทักษศึกษาอบรม	0.133	0.019	0.103	0.065
	- สุขภาพ	0.202	0.000	0.188	0.000
	- อื่นๆ	-0.242	0.000	-0.233	0.000
เดินทางลำพัง		-0.166	0.000	-0.179	0.000
เดินทางกับครอบครัว		0.019	0.266	-	-
เดินทางโดยทางบก		-0.509	0.000	-0.476	0.000
ใช้สายการบินต้นทุนต่ำ		-0.015	0.499	-	-
เดินทางครั้งแรก		0.110	0.000	0.101	0.000
ตั้งใจจะกลับมา		-0.041	0.007	-0.048	0.001
ใช้บริการบริษัทนำเที่ยว		0.032	0.325	-	-
เดินทางมาประเทศไทยเท่านั้น		-0.002	0.950	-	-

ตาราง 5 (ต่อ)

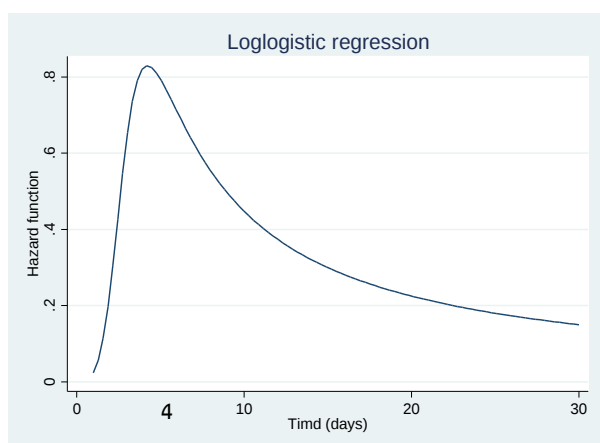
ตัวแปร		Unrestricted model		Restricted model	
		Coefficients	p-value	Coefficients	p-value
ประเทศที่พำนักร	- กัมพูชา (ฐาน)				
	- อินโดนีเซีย	0.048	0.155	-	-
	- ลาว	-0.206	0.000	-0.232	0.000
	- พม่า	0.067	0.025	0.050	0.036
	- มาเลเซีย	0.118	0.000	0.100	0.000
	- ฟิลิปปินส์	0.091	0.002	0.078	0.001
	- สิงคโปร์	0.106	0.001	0.081	0.001
	- เวียดนาม	0.129	0.000	0.108	0.000
ความชอบนักท่องเที่ยว	- คนรักธรรมชาติ (Nature fans) (ฐาน)				
	- คนชอบของเก่า (Golden oldies)	-0.025	0.573	-	-
	- คนรักความสนุกสนาน (Fun lovers)	-0.073	0.018	-0.076	0.000
	- ผู้รักธรรมชาติและบันเทิง (N-tertainers)	0.008	0.789	-	-
	- นักวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Greeners)	0.027	0.504	-	-
	- นักสันทนาการวัฒนธรรม (Tradition entertainers)	0.002	0.961	-	-
	- คนชอบความคุ้มค่า (Value lovers)	-0.019	0.566	-	-
	- คนกลุ่มอื่นๆ (Others)	-0.002	0.944	-	-
ค่าคงที่		1.170	0.000	1.175	0.000
/ln_gamma		-1.516	0.000	-1.505	0.000
Gamma		0.220	-	0.222	-
Log likelihood		-1,481.046		-1,553.598	
LR-test		$\chi^2 = 1,031.37$		$\chi^2 = 978.88$	
		df = 42, P-value = 0.000		df = 21, P-value = 0.000	

ที่มา: จากการคำนวณ

เมื่อนำแบบจำลอง Restricted แบบ Log-logistic regression ซึ่งมีค่า Gamma (γ) < 1 (0.222) มาใช้พยากรณ์จำนวนวันพักและ Hazard rate พบว่า ค่า Hazard rate จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงประมาณ 4 วัน แล้วจึงจะปรับตัวลดลง หมายความว่า ความน่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเดินทางกลับในแต่ละวันระหว่างที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงวันที่ 4 หลังจากนั้นความน่าจะเป็นดังกล่าวจะลดลง ซึ่งตรงกันข้ามกับ Survival ที่แสดงถึงค่าความน่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวยังคงอยู่ท่องเที่ยวต่อในแต่ละวันระหว่างที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยค่าดังกล่าวจะลดลงเรื่อยๆ จนถึงวันที่ 4 ซึ่งค่าความน่าจะเป็นดังกล่าวก็จะเริ่มคงที่ (ดูรายละเอียดในภาพที่ 2)

ก. Survival function

ข. Hazard function

ภาพที่ 2 Survival and Hazard function

จากแบบจำลองดังกล่าวสามารถนำมาพยากรณ์ค่าเฉลี่ยจำนวนวันพัก และ Hazard rate ที่แสดงถึงความน่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับในแต่ละวันระหว่างที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยภายใต้คุณลักษณะหรือปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 6 เพื่อความเข้าใจตารางดังกล่าว จึงขอยกตัวอย่างกรณีของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งแบบจำลองพยากรณ์ว่า จะมีจำนวนวันพักเฉลี่ย 4.25 วัน โดยในแต่ละวันที่ท่องเที่ยวหรือพำนักรอยู่ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีค่าความน่าจะเป็นที่จะเดินทางกลับประมาณ 0.45

แบบจำลองดังกล่าวสามารถนำมาค้นหากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนวันพักนาน โดยการผสม (Combine) คุณลักษณะที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว เช่น จากแบบจำลองดังกล่าว พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุมากกว่า 60 ปี และมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาประเทศไทยเพื่อตรวจสอบสุขภาพจะมีวันพักเฉลี่ย 5.59 วัน โดยมีความน่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเดินทางกลับประเทศในแต่ละวันระหว่างที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยประมาณ 0.15 ขณะที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากเวียดนามเพื่อมาดื่มด่ำผิงพระจันทร์จะมีจำนวนวันพักเฉลี่ยประมาณ 4.78 และมีความน่าจะเป็นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเดินทางกลับประเทศในแต่ละวันระหว่างที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยประมาณ 0.49 เป็นต้น

ตาราง 6 ค่าพยากรณ์จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวและค่า Hazard rate

		ค่าพยากรณ์วันพัก	ค่า Hazard rate
	ตัวแปร	(วัน)	
อายุ	- ไม่เกิน 60 ปี	3.28	0.61
	- 60 ปีขึ้นไป	4.25	0.45
ระดับการศึกษา	- ต่ำกว่าปริญญาตรี	2.55	0.76
	- ปริญญาตรี	3.36	0.60
	- สูงกว่าปริญญาตรี	3.65	0.53
อาชีพ	- พนักงานบริษัทเอกชน	3.08	0.65
	- แรงงาน/ แรงงานเกษตร	1.99	0.95
	- อาชีพอื่นๆ	3.43	0.58
วัตถุประสงค์การเดินทาง	- พักผ่อนหย่อนใจ (ฐาน)	3.24	0.62
	- ดื่มน้ำผิงพระจันทร์	4.17	0.50
	- เยี่ยมญาติ	3.24	0.59
	- ทักษะศึกษา อบรม	3.68	0.46
	- สุขภาพ	3.94	0.45
	- อื่นๆ	2.22	0.83
ลักษณะการเดินทาง	- เดินทางเป็นกลุ่ม	3.38	0.60
	- เดินทางลำพัง	2.85	0.66
วิธีการเดินทาง	- ทางอากาศ	3.52	0.56
	- ทางบก	1.99	0.90
ลักษณะนักท่องเที่ยว	- เดินทางมายังประเทศไทยเป็นครั้งแรก	3.20	0.63
	- เคยเดินทางมายังประเทศไทย	3.64	0.55
ความตั้งใจจะเดินทางกลับ	- ไม่ได้วางแผนจะกลับมา	3.57	0.57
	- ตั้งใจจะกลับมา	3.14	0.63

ตาราง 6 (ต่อ)

	ตัวแปร	ค่าพยากรณ์วันพัก (วัน)	ค่า Hazard rate
ประเทศที่พำนักร	- กัมพูชา	2.56	0.78
	- อินโดนีเซีย	3.47	0.58
	- ลาว	2.12	0.81
	- พม่า	3.50	0.57
	- มาเลเซีย	3.00	0.67
	- ฟิลิปปินส์	3.59	0.55
	- สิงคโปร์	3.67	0.53
	- เวียดนาม	3.72	0.52
ความชอบนักท่องเที่ยว	- คนรักความสนุกสนาน (Fun lovers)	3.09	0.65
	- กลุ่มอื่นๆ	3.34	0.60
	รวม	3.29	0.61

หมายเหตุ: พยากรณ์จากแบบจำลองจำนวนวันพักแบบ Log-logistic regression ที่เป็น แบบจำลอง

Restricted

ที่มา: จากการคำนวณ

5 สรุปและ ข้อเสนอแนะ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวอาเซียนที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย โดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความอยู่รอด (Survival analysis) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทั่วไป (ไม่นับรวมนักท่องเที่ยวกลุ่มธุรกิจ) ที่เดินทางมาจากกลุ่มประเทศอาเซียน 8 ประเทศ และมีระยะเวลาพำนักในประเทศไทยไม่เกิน 30 วัน จำนวน 3,089 ราย ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการนำมาใช้แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มจำนวนวันพักและรายรับจากนักท่องเที่ยวอาเซียน และมีประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายในประเทศไทย

จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นตัวแปรตามพิจารณาจากจำนวนวันทั้งหมดที่นักท่องเที่ยวพำนักในประเทศไทย ส่วนปัจจัยที่กำหนดจำนวนวันพัก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มสำคัญ คือ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา กลุ่มอาชีพ และสัญชาติ และ 2) ปัจจัยด้านลักษณะการเดินทาง ได้แก่ วัตถุประสงค์การเดินทาง รูปแบบการเดินทาง (เดินทางคนเดียว หรือเดินทางเป็นกลุ่ม) ประเภทของการ

เดินทาง (เดินทางมาประเทศไทยทางอากาศหรือทางบก) การใช้บริการบริษัทนำเที่ยว การเดินทางมายังประเทศไทยครั้งแรก/ซ้ำ และความตั้งใจที่จะกลับมาประเทศไทยในอนาคต

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อจำนวนวันพักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ อายุ การศึกษา และอาชีพของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และมีการศึกษาสูงมีจำนวนวันพักนานกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ขณะที่นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพพนักงานเอกชนและแรงงาน/แรงงานเกษตรมีจำนวนวันพักน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับปัจจัยด้านลักษณะการเดินทางที่มีผลต่อจำนวนวันพักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ วัตถุประสงค์การเดินทาง รูปแบบการเดินทาง ประเภทของการเดินทาง การมาท่องเที่ยวครั้งแรก/ซ้ำ และความตั้งใจที่จะกลับมาเที่ยวประเทศไทยซ้ำในอนาคต โดยการเดินทางคนเดียวและการเดินทางบกเป็นสองปัจจัยที่ทำให้จำนวนวันพักน้อยกว่ารูปแบบและประเภทการเดินทางอื่นๆ ขณะที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยครั้งแรกใช้เวลาในประเทศไทยนานกว่าผู้ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยแล้ว และนักท่องเที่ยวที่วางแผนหรือมีความตั้งใจที่จะกลับมาท่องเที่ยวประเทศไทยในอนาคตจะมีจำนวนวันพักน้อย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประเทศที่มาของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวลาวมีจำนวนวันพักต่ำกว่านักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ ในอาเซียน ขณะที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากเวียดนามและมาเลเซียมีจำนวนวันพักสูงกว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศอื่นๆ ในอาเซียน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ชื่นชอบความบันเทิงเพียงอย่างเดียวมีจำนวนวันพักน้อยกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เช่นเดียวกัน

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กำหนดจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว คือ ลักษณะการเดินทาง ซึ่งผู้ที่เดินทางมาเป็นกลุ่ม (Group tour) มีจำนวนวันพักนานกว่าผู้ที่เดินทางคนเดียว ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบกรุ๊ปทัวร์ หรือรายการส่งเสริมการขายที่ให้ราคาพิเศษหรือเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นคู่ หรือเป็นกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวอาเซียนตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กำธร ธรรมพิทักษ์ และอัศรพงศ์ อินทอง. (2554). การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 15(2), 70-89.
- อาร์ม นาครทรรพ และสุรัชย์ จันทร์จรัส (2556). ระยะเวลาการพำนักรและการกลับมาท่องเที่ยวเชียงคาน. *วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์*, 20(2), 23-36.
- Alegre, J. & Pou, L. (2006). The length of stay in the demand for tourism. *Tourism Management*, 27(6), 1343-1355.
- Alegre, J., Mateo, S. & Pou, L. (2011). A latent class approach to tourists' length of stay. *Tourism Management*, 32(3), 555-563.
- Barros, C.P. & Machado, L.P. (2010). The length of stay in tourism. *Annals of Tourism Research*, 37(3), 692-706.
- Barros, C.P., Butler, R. & Correia, A. (2010). The length of stay of golf tourism: a survival analysis. *Tourism Management*, 31(1), 13-21.
- Barros, C.P., Correia, A. & Crouch, G. (2008). Determinants of the length of stay in Latin American tourism destinations. *Tourism Analysis*, 13(4), 329-340.
- Blaine, T.W., Mohammad, G. & Var, T. (1993). Demand for rural tourism: an exploratory study. *Annals of Tourism Research*, 20(4), 770-773.
- Davies, B. & Mangan, J. (1992). Family expenditure on hotels and holidays. *Annals of Tourism Research*, 19(4), 691-699.
- Eugenio-Martin, J.L. (2003). Modelling determinants of tourism as a five-stage process: A discrete choice methodological approach. *Tourism and Hospitality Research*, 4(4), 341-354.
- EUROSTAT, OECD, WTO & UN Division. (2001). *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*. OECD Publishing.
- Ferrer-Rosell, B., Martinez-Garcia, E. & Coenders, G. (2014, June). Package and no-frills air carriers as moderators of length of stay. *Tourism Management*, 42, 114-122.

- Fleischer, A. & Pizam, A. (2002). Tourism constraints among Israeli seniors. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 106-123.
- Fleischer, A. & Rivlin (Byk), J. (2009). Quality, quantity and duration decisions in household demand for vacations. *Tourism Economics*, 15(3), 513-530.
- Freeman, A.M., III. (2003). *The measurement of environmental and resource values*. 2nd ed. Washington, D.C.: Resources for the Future.
- Gokoali, U., Bahar, O. & Kozak, M. (2007). Determinants of length of stay: a practical use of survival analysis. *Tourism Management*, 28(3), 736-46.
- Greene, W.H. (2003). *Econometric analysis*. 5th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Haab, T. & McConnell, K. (2002). *Valuing environmental and natural resources: Econometrics of non-market valuation*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Hellstrom, J. (2006). A bivariate count data model for household tourism demand. *Journal of Applied Econometrics*, 21(2), 213-226.
- Hosmer, D.W. & Lemeshow, S. (1999). *Applied survival analysis: regression modeling of time to event data*. New York: Wiley.
- Mak, J. & Nishimura, E. (1979). The economics of a hotel room tax. *Journal of Travel Research*, 17(4), 2-6.
- Mak, J., Moncur, J. & Yonamine, D. (1977). Determinants of visitor expenditures and visitor lengths of stay: a cross-section analysis of U.S. visitors to Hawaii. *Journal of Travel Research*, 15(3), 5-8.
- Martínez-Espíñeira, R. & Amoako-Tuffour, J. (2008). Recreation demand analysis under truncation, overdispersion, and endogenous stratification: an application to Gros Morne National Park. *Journal of Environmental Management*, 88(4), 1320-1332.
- Martinez-Garcia, E. & Raya, J.M. (2008). Length of stay for low-cost tourism. *Tourism Management*, 29(6), 1064-1075.
- Menezes, A.G. & Moniz, A. (2011). Determinants of length of stay: a parametric survival analysis. *Tourism Analysis*, 16(5), 509-524.

- Menezes, A.G., Moniz, A. & Vieira, J.C. (2008). The determinants of length of stay of tourists in the Azores. *Tourism Economics*, 14(1), 205-222.
- Mok, C. & Iverson, T. (2000). Expenditure-based segmentation: Taiwanese tourists to Guam. *Tourism Management*, 21(3), 299-305.
- Nicolau, J.L. & Mas, F.J. (2009). Simultaneous analysis of whether and how long to go on holidays. *Service Industries Journal*, 29(8), 1077-1092.
- Paul, B.K. & Rimmawi, H.S. (1992). Tourism in Saudi Arabia: Asir National Park. *Annals of Tourism Research*, 19(3), 501-515.
- Saarinen, J. (2006). Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 33(4), 1121-1140.
- Santos, G.E.O. (2012). *Multidestination travel: a critical theoretical approach and empirical evidence for the case of Brazil*. (Doctor of Philosophy Thesis in Tourism and Environmental Economics, University of the Balearic Islands, Spain).
- Santos, G.E.O., Ramos, V. & Rey-Maqueieira, J. (2014, May). Length of stay at multiple destinations of tourism trips in Brazil. *Journal of Travel Research*, 1-13.
- Silberman, J. (1985). A demand function for length of stay: the evidence for Virginia beach. *Journal of Travel Research*, 23(4), 16-23.
- Thrane, C. (2012). Analyzing tourists' length of stay at destinations with survival models: a constructive critique based on a case study. *Tourism Management*, 33(1), 126-132.
- Uysal, M., McDonald, C.D. & O'Leary, J.T. (1988). Length of stay: a macro analysis for cross-country skiing trips. *Journal of Travel Research*, 26(3), 29-31.
- Walsh, R.G. & Davitt, G.J. (1983). A demand function for length of stay on ski trips to Aspen. *Journal of Travel Research*, 21(4), 23-29.